

בעניין מספר הפסוקים התיבות והאותיות בתורה

הרב יצחק יוסף זילבר ז"ל
באדיבות אתר: http://toldot.ru/heb_rav.php

פתיחה

- א. ענין וא"ו דגחון
- ב. ענין דרש דרש
- ג. בענין והתגלח חציין של פסוקים
- ד. ענין עי"ן דיער
- ה. ענין והוא רחום חציו דפסוקים
- ו. בענין מספר הפסוקים שבתורה

פתיחה

גרסינן במסכת קידושין (דף ל', ע"א): לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה, שהיו אומרים וא"ו דגחון (ויקרא יא, מב) חציין של אותיות של ס"ת, דרש דרש (ויקרא י, טז) חציין של תיבות, והתגלח (ויקרא יג, לג) חציין של פסוקים, יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ, יד) עי"ן דיער חציין של תהלים, והוא רחום יכפר עון (תהלים עח, לח) חציו דפסוקים. בעי רב יוסף, וא"ו דגחון מהאי גיסא או מהאי גיסא, א"ל ניתי ס"ת ואימנינהו, מי לא אמר רבה בר בר חנה, לא זזו משם עד שהביא ס"ת ומנאום, א"ל אינהו בקיאי בחסירות ויתירות אנן לא בקיאינן. בעי רב יוסף, והתגלח מהאי גיסא או מהאי גיסא, א"ל אביי, פסוקי מיהא ליתו לימנוה, בפסוקי נמי לא בקיאינן, דכי אתא רב אחא בר אדא אמר, במערבא פסק ליה להאי קרא לתלתא פסוקי, ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן (שמות יט, ט). ת"ר חמשת אלפים ושמונה מאות שמונים ושמונה פסוקים הוו פסוקי ס"ת, יתר עליו תהלים שמונה, חסר ממנו דברי הימים שמונה, עכ"ל הגמ'.

אחר העיון ובדיקת אותיות, תיבות ופסוקי התורה, נמצא כי:

א.	וא"ו	דגחון	אינה	האות	האמצעית.
ב.	"דרש	דרש"	אינו	אמצע	התיבות.
ג.	"והתגלח"	אינו	אמצע	הפסוקים.	
ד.	עי"ן	דיער	אינו	חצי	תהלים.
ה.	"והוא רחום	יכפר	עון"	אינו	במחצית פסוקי תהלים.
ו.	מנין פסוקי התורה	הינו	5,845	פסוקים	ולא 5,888
ז.	תהלים מונה	2,528	פסוקים	- ואינו	מרובה מהתורה.
ח.	בדברי הימים ישנם	1,656	פסוקים	בלבד.	

איזה קשר בין תורה, תהילים ודברי הימים? מדוע לא להשוות שופטים וישעיהו?

אך ידוע, כי חכמינו הקדושים בכותבם הגמרא לא כתבו דברים בלתי נכונים, ולכן יש שתי אפשרויות: או שכתבו סודות תורה במעטה ספורים, או שהגירסא לא נכונה.

בחומש "כי לא דבר ריק הוא מכס" (דברים ל"ב מ"ז), מה שכתוב בתורה ונאמר בחז"ל (ירושלמי כתובות סוף פ"ח דף נא) כי לא דבר רק הוא מכס ואם רק הוא מכס למה שאין אתם יגעין בה. ואם אתה אינו מבינו, צריך לעיין וליגע, ויגעת ומצאת תאמין.

א. ענין וא"ו דגחון

בלמדי את הסוגיה הנ"ל עם בני ר' בן ציון שיחי, חשבנו שאולי הכוונה לאותיות המשונות שבתורה, ולא לכל אותיות התורה. בדקתי ומצאתי כי ישנן שתי גירסאות בדבר, לפי ספרי התורה שלנו ישנן 16 אותיות גדולות וקטנות, ולדעת רבינו יוסף טוב עלם (מובא במחזור ויטרי חלק ב' עמ' 673) ישנן 32 אותיות משונות. ולפי שתי הדעות, ו' דגחון הינה האות האמצעית, 8 מצד אחד ו-8 מהצד השני לדעה אחת, או 16 מצד אחד ו-16 מהצד השני לדעה השניה. ואולי אפשר לדייק כן מלשון הגמ', שלא כתוב חציין של אותיות התורה, כפי שכתוב לעיל מיניה, "שהיו סופרים כל האותיות שבתורה", אלא כתוב "חציין של אותיות של ספר תורה, -

כמו שכותבים אותן בספר תורה. סופרים כל האותיות "שבתורה" – לא ש"בספר התורה".

וברמב"ם בפ"ז מהל' ספר תורה ה"ח כתב וז"ל: "ויזהר באותיות הגדולות ובאותיות הקטנות וגו' כמו שהעתיקו הסופרים איש מפי איש" עכ"ל. ורבינו בחיי על התורה (בראשית י"א פס' ל"ב) כתב: "והנה זה משלימות התורה ומן הרמזים הצפונים באותיותיה, כי ע"כ באו בתורה אותיות הפוכות ותלויות, וכן עקומות ולפופות, וכן גדולות וקטנות, וכן מנומרות ונקודות", (יתגלו מתוכם חמישים שערי בינה שנתגלו למשה) עכ"ל.

אם נקח את האותיות המשונות בספרי התורה שלנו, גדולות וקטנות, מלבד הוא"ו קטיעא של "את בריתי שלום" (במדבר כח, יח) שזהו מקרה יחיד בכל התנ"ך, אזי נקבל את התמונה הבאה:

חומש בראשית:

גדולה	ב'	–	(א	,א)	בראשית
קטנה	ה'	–	(ד	,ב)	בהבראם
קטנה	כ'	–	(ב	,כג)	ולבכתה
קטנה	ק'	–	(מו	,כו)	בחיי קצתי

= ארבע אותיות משונות: אחת גדולה + שלוש קטנות

חומש שמות:

גדולה	נ'	–	(ז	,לד)	חסד נצר
גדולה	ר'	–	(יד	,לד)	אחר

= שתי אותיות משונות: שתיים גדולות

חומש ויקרא:

קטנה	א'	–	(א	,א)	ויקרא
קטנה	מ'	–	(ב	,ו)	מוקדה
גדולה	ו'	–	(מב	,יא)	גחון
גדולה	ג'	–	(לג	,יג)	והתגלח

= ארבע אותיות משונות: שתיים גדולות + שתיים קטנות

חומש במדבר :

גדולה	י	—	(יד, י"ז)	יגדל
				= אות אחת משונה : אות גדולה

חומש דברים :

גדולה	ע'	—	(ד, ו)	שמע
גדולה	ד'	—	(ד, ו)	אחד
גדולה	ל'	—	(כז, כט)	וישלכם
גדולה	ה'	—	(ו, לב)	הלהי
קטנה	י	—	(יח, לב)	תשי
				= חמש אותיות משונות : ארבע גדולות + אחת קטנה

סה"כ עד גחון (ולא עד בכלל) $4+2+2=8$ אותיות משונות,

ומגחון עד סוף התורה $2+1+5=8$ אותיות משונות.

גחון מהאי גיסא – ראשון מצד שמאל.

אם נבדוק עתה את האותיות המשונות ע"פ גירסת רבי יוסף טוב עלם, אזי תתקבל התמונה הבאה :

חומש בראשית :

גדולה	ב'	—	(א, א)	בראשית
קטנה	ה'	—	(ד, ב)	בהבראם
קטנה	כ'	—	(ב, כג)	ולבכתה
קטנה	ק'	—	(כו, מו)	קצתי בחיי
גדולה	ף	—	(לב, מב)	ובהעטיף
גדולה	ז'	—	(לה, לד)	הכזונה
גדולה	ח'	—	(יד, מט)	חכלילי
גדולה	ס	—	(כג, נ)	שלשים
				= שמונה אותיות משונות : חמש גדולות + שלוש קטנות

חומש שמות:

גדולה	ט'	—	(ב, ב)	הוא	טוב	כי
גדולה	צ'	—	(ח)	(יא,)		צא
גדולה	ץ	—	(לו)	(כח,)		ציץ
גדולה	נ'	—	(ז)	(לד,)		נצר
גדולה	ר'	—	(יד)	(לד,)		אחר

= חמש אותיות משונות : חמש גדולות

חומש ויקרא:

קטנה	א'	—	(א)	(א,)		ויקרא
קטנה	מ'	—	(ב)	(ו,)		מוקדה
גדולה	ו'	—	(מב)	(יא,)		גחון
גדולה	ג'	—	(לג)	(יג,)		והתגלח

= ארבע אותיות משונות : שתיים גדולות + שתיים קטנות

חומש במדבר:

גדולה	ס'	—	(ל)	(יג,)		ויהס
גדולה	ד'	—	(יז)	(יד,)		יגדל
גדולה	מ'	—	(ה, כד)	טובו		מה
גדולה	ן	—	(ה)	(כז,)		משפטן
קטנה	ם	—	(כד)	(לא,)		וטהרתם

= חמש אותיות משונות : ארבע גדולות + אחת קטנה

חומש דברים:

גדולה	ע'	—	(ד)	(ו,)		שמע
גדולה	ד'	—	(ד)	(ו,)		אחד
קטנה	מ'	—	(כד)	(ט,)		ממרים

גדולה	ק'	–	(ו)	(כב,	קן
גדולה	כ'	–	(סח)	(כח,	והתמכרתם
גדולה	ל'	–	(כו)	(כט,	וישלכם
גדולה	פ'	–	(ה)	(לב,	ופתלתל
גדולה	ה'	–	(ו)	(לב,	הלה'
קטנה	י'	–	(יח)	(לב,	תשי
גדולה	א'	–	(כט)	(לג,	אשריך

= עשר אותיות משונות : שמונה גדולות + שתיים קטנות

סה"כ עד גחון (עד ועד בכלל) $16 = 3 + 5 + 8$ אותיות משונות,

ומגחון עד סוף התורה $16 = 10 + 5 + 1$ אותיות משונות, גחון מהאי גיסא – אחרון מצד ימין.

ויתכן שזו היא בעייתו של רב יוסף "וא"ו דגחון מהאי גיסא או מהאי גיסא" – האם גחון הוא ראשון מצד שמאל או אחרון מצד ימין. כלומר האם גירסתינו היא נכונה, או שמא גירסתו של רבי יוסף טוב עלם, ותשובת הגמ' "אנן לא בקיאינן". וכדאי לדעת שכתוב במדרש רבה בסוף פרשת אחרי מות צור ילדך תשי י' זעירה, ולית בקרייה כְּוֹתָהּ (וי"ד קטן יותר אין בחומש), זאת אומרת, שמי שסובר שבחומש במדבר כה י"א פינחס יש יוד קטן - טועה.

ב. ענין דרש דרש

"דרש דרש (ויקרא י, טז) חציין של תיבות" (קידושין ל, א). ראיתי בספר "אהבת תורה" (קראקא תרס"ה) לרבי פנחס זלמן סג"ל איש הורוויץ בעמוד ד', שמעלה אפשרות שמדובר על חציין של התיבות הכפולות שבתורה, כגון הַשְׂרֵץ הַשְׂרֵץ (בראשית ז, כא).

בדקתי בכל התורה, ומצאתי כי ישנם 91 מקרים של תיבות כפולות. ואם נוריד מתוכם את "לך לך" (בראשית יב, א) ואת "שם שם" (שמות טו, כה) שהם תיבות כפולות, אך שורשים נפרדים, אזי ישארו 89 מקרים שהאמצעי בהם הוא "דרש דרש", 44 לפניו ו-44 לאחריו. ומענין שכאן הגמ' לא שואלת מהאי גיסא או מהאי גיסא, כי הגמ' ידעה שזה באמצע. ואלו הם ה-89:

בראשית 29 כפולות	שמות 13 כפולות	18. איש איש (כב, ד)
1. הרמש הרמש (א, כו)	1. דלה דלה (ב, יט)	19. איש איש (כב, יח)
2. זרע זרע (א, כט)	2. משה משה (ג, ד)	20. איש איש (כד, טו)
3. זרע זרע (א, כט)	3. כה כה (ז, טז – יז)	במדבר 20 כפולות
4. נח נח (ו, ט)	4. חמרים חמרים (ח, י)	1. איש איש (א, ד)
5. שבעה שבעה (ז, ב)	5. גאה גאה (טו, א)	2. איש איש (א, מד)
6. שבעה שבעה (ז, ג)	6. גאה גאה (טו, כא)	3. נתונם נתונם (ג, ט)
7. שנים שנים (ז, ט)	7. יום יום (טז, ה)	4. חמשת חמשת (ג, מז)
8. הרמש הרמש (ז, יד)	8. בבקר בבקר (טז, כא)	5. איש איש (ד, יט)
9. שנים שנים (ז, טו)	9. מעט מעט (כג, ל)	6. איש איש (ד, מט)
10. מאד מאד (ז, יט)	10. בבקר בבקר (ל, ז)	7. איש איש (ה, יב)
11. השרץ השרץ (ז, כא)	11. ד' ד' (לד, ו)	8. אמנן אמנן (ה, כב)
12. הרמש הרמש (ח, יז)	12. בבקר בבקר (לו, ג)	9. עשרה עשרה (ז, פו)
13. שם שם (יא, י)	13. איש איש (לו, ד)	10. נתנים נתנים (ח, טז)
14. תרח תרח (יא, כז)	ויקרא 20 כפולות	11. איש איש (ט, י)
15. בארת בארת (יד, י)	1. אשם אשם (ה, יט)	12. ירק ירק (יב, יד)
16. עצר עצר (כ, יח)	2. בבקר בבקר (ו, ה)	13. מאד מאד (יד, ז)
17. אברהם אברהם (כב, יא)	3. דרש דרש (י, טז)	14. יום יום (יה, לד)
18. אברהם אברהם (כה, יט)	4. השרץ השרץ (יא, מא)	15. מטה מטה (יז, יז)
19. האדם האדם (כה, ל)	5. השרץ השרץ (יא, מב)	16. הקרב הקרב (יז, כח)
20. יצא יצא (כו, ל)	6. השרץ השרץ (יא, מג)	17. עשרון עשרון (כח, כא)
21. מאד מאד (ל, מג)	7. בהרות בהרות (יג, לח)	18. עשרון עשרון (כח, כט)
22. עדר עדר (לב, יז)	8. איש איש (טו, ב)	19. עשרון עשרון (כט, י)
23. מלך מלך (לו, לא)	9. איש איש (יז, ג)	20. יצא יצא (לה, כו)
24. טרף טרף (לז, לג)	10. איש איש (יז, ח)	דברים 7 כפולות
25. יום יום (לט, י)	11. הגר הגר (יז, י)	1. בדרך בדרך (ב, כז)
26. העד העד (מג, ג)	12. הגר הגר (יז, יג)	2. מעט מעט (ז, כב)
27. שכלתי שכלתי (מג, יד)	13. איש איש (יח, ו)	3. שנה שנה (יד, כב)
28. טרף טרף (מד, כח)	14. הגר הגר (יט, לד)	4. צדק צדק (טז, כ)
29. יעקב יעקב (מו, ב)	15. איש איש (כ, ב)	5. מעלה מעלה (כח, מג)
	16. הגר הגר (כ, ב)	6. מטה מטה (כח, מג)
	17. איש איש (כ, ט)	7. אני אני (לב, לט)

סה"כ 89 תיבות כפולות, 44 לפני דרש דרש, ו-44 לאחריו.

ג. בענין והתגלח חציין של פסוקים

אחר העיון והבדיקה, חושבני כי יתכן להסביר שהכוונה היא רק על הפסוקים שבהם מופיעות אותיות גדולות, ישנן בדבר זה שתי נוסחאות, ע"פ גירסת ספרי התורה שלנו יש 9 פסוקים כאלו, וע"פ גירסת רבי יוסף טוב עלם יש 23 פסוקים כאלו. ולפי שתי הנוסחאות "והתגלח" הינו הפסוק האמצעי.

על פי ספרי התורה שבידינו מספר פסוקים שבהם אותיות גדולות – תשע:

חומש בראשית:

(א, א) – ב' גדולה

חומש שמות:

נצר חסד (לד, ז) – נ' גדולה
אחר (לד, יד) – ר' גדולה

חומש ויקרא:

גחון (יא, מב) – ו' גדולה
והתגלח (יג, לג) – ג' גדולה

חומש במדבר:

יגדל (יד, י"ז) – י' גדולה

חומש דברים:

שמע... אחד (ו, ד) – ע' גדולה + ד' גדולה
וישלכם (כט, כז) – ל' גדולה
הלה' (לב, ו) – ה' גדולה

הפסוק שבו "והתגלח" באמצע, 4 פסוקים מימין (1+2+1) ו-4 משמאל (1+3).
ע"כ לפי הגירסא שלנו.

לפי גירסת ר' יוסף עלם ישנם 23 פסוקים שבהם אותיות גדולות, 11 מימין, ו-11 משמאל, הפסוק האמצעי – שכתוב בו "והתגלח".

חומש בראשית:

גדולה	ב'	—	(א	,א)	בראשית
גדולה	ף	—	(מב	,ל)	ובהעטיף
גדולה	ז'	—	(לה	,לד)	הכזונה
גדולה	ח'	—	(יד	,מט)	חכלילי

שלשים (נ, כג) — ס גדולה

חומש שמות:

גדולה	ט'	—	(ב	,ב)	הוא	טוב	כי
גדולה	צ'	—	(ח		,יא)		צא
גדולה	ץ	—	(לו		,כח)		ציץ
גדולה	נ'	—	(ז		,לד)		נצר

אחר (לד, יד) — ר' גדולה

חומש ויקרא:

גדולה	ו'	—	(מב		,יא)	גחון
-------	----	---	-----	--	------	------

והתגלח (יג, לג) — ג' גדולה

חומש במדבר:

גדולה	ס'	—	(ל		,יג)	ויהס
גדולה	ד'	—	(יז		,יד)	יגדל
גדולה	מ'	—	(ה	,כד)	טובו	מה

משפטן (כז, ה) — ן גדולה

חומש דברים:

שמע... אחד (ו, ד)	-	ע' גדולה	+	ד' גדולה
קן (כב, ו)	-	ק' גדולה		
והתמכרתם (כח, סח)	-	כ' גדולה		
וישלכם (כט, כז)	-	ל' גדולה		
ופתלתל (לב, ה)	-	פ' גדולה		
הלהי (לב, ו)	-	ה' גדולה		
אשריך (לג, כט) - א' גדולה				

עד הפסוק שבו והתגלח יש 11 פסוקים בהם יש אותיות גדולות (5+5+1) ולאחריו 11 פסוקים (4+7).

אולי לזה כיוונו חז"ל.

ד. ענין עי"ן דיער

"עי"ן דיער חציין של תהלים" (קידושין דף ל, א). ויש לדקדק האם הכוונה לחצי התיבות, או לחצי האותיות. ומסתבר כי הכוונה היא לחצי האותיות, משום שאחרת מדוע נקטו באות ע' דוקא. ובאמת בעין יעקב הגירסא היא "עי"ן דיער חציין של תהלים באותיות". אולם הרש"ש מדקדק מדלא קאמר: חציין של אותיות, כדאמר גבי ס"ת, שהכוונה היא גם לתיבות וגם לאותיות. ומוסיף הרש"ש, כי טרח ומנה, ומצא שיותר מאלפים תיבות יתירים בחצי הראשון עד מיער. אף אני בדקתי בספר תהלים הכתוב כמעט בשוה בכל דף, ומצאתי למעלה משני דפים ומחצה עדיפים בחצי הראשון עי"פ האחרון. בדקתי, אולי הכוונה היא לאותיות המשונות שבתהלים, ומצאתי כי קיימות שתי גירסות בזה, ואלו הן:

הגירסא המקובלת:

לשוא (כד, ד)	-	ו' זעירא	או	קטיעא
הלעולמים (עז, ח)	-	ה' רבתי		
זרמו (עז, יח)	-	ז' זעירא	(ס"א)	
מיער (פ, יד)	-	ע' תלויה		
וכנה (פ, טז)	-	כ' רבתי		

קן (פד, ד) – ק' רבתי
 המרו (קז, יא) – ה' זעירא (ס"א)

גירסת רבי יוסף טוב עלם:

גדולה	ע'	–	ג	(יח,	בן	על
קטנה	ו'	–	ל	כב')	ונפשו	
גדולה	ה'	–	ח	(עז,	הלעולמים	
תלויה	ע'	–	יד	פ,	מיער	
גדולה	כ'	–	טז	פ,	וכנה	

קן (פד, ד) – ק' גדולה

בין לפי הגירסא המקובלת ובין לפי גירסת רבי יוסף טוב עלם, ע' דיער הוא חציין של אותיות המשונות בתהלים.

ויש לשים לב, דכל אותיות ותיבות אלו משונות הן, כלומר, ע' דיער תלויה, ו' דגחון רבתי, דרש דרש שתי תיבות סמוכות, והתגלח הג' רבתי, וכנראה הודיעו לנו חז"ל חצי התיבות ואותיות משונות, של ספרים הרגילים בפי כל ישראל – תורה ותהילים. וזו להשערתנו, וה' יאיר עינינו בתורתו.

ה. ענין והוא רחום חציו דפסוקים

מקובל כי מספר פסוקי תהלים, הוא 2,527, אולם זו היא שגיאה, ומספר האמיתי הוא 2,528. חצי מהמנין לפי זה הוא 1,264, כלומר הפסוק "ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו", אך לא יאה לעשות סימן עם פסוק זה. הפסוק שלאחריו הוא "וליבם לא נכון עימו ולא נאמנו בבריתו" וגם פסוק זה אינו מתאים לסימן, ולאחריו בא הפסוק "והוא רחום יכפר עון" וכו'.

פסוקים	638	-	ראשון	ספר
פסוקים	495	-	שני	ספר
פסוקים	368	-	שלישי	ספר
פסוקים	323	-	רביעי	ספר
פסוקים	704	-	חמישי	ספר

2,528

— סה"כ
חצי פסוקי תהילים $2,528: 2 = 1,264$

פסוקים	638	תהלים	של	א'	בספר	לבדוק,	נוכל
פסוקים		495			ב'		בספר
פסוקים	28		עג		מזמור		פסוקי
פסוקים	23		עד		מזמור		פסוקי
פסוקים	11		עה		מזמור		פסוקי
פסוקים	13		עו		מזמור		פסוקי
פסוקי מזמור עז 21 פסוקים							

סה"כ 1229, עד 1264 חסר עוד 35 פסוקים (ע"ח, ל"ה) אחריו "ויפתוהו בפייהם ובלשונם יכזבו לו", (ע"ח ל"ו) "ולבם לא נכון עמו, ולא נאמנו בבריתו" (ע"ח, ל"ז) לכך בחרו חז"ל לסימן את הפסוק שאחריהם "והוא רחום יכפר עון" (ע"ח, ל"ח).

1. בענין מספר הפסוקים שבתורה

"ת"ר חמשת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה פסוקים הוו פסוקי ס"ת, יתר עליו תהלים שמונה, חסר ממנו דברי הימים שמונה" (קידושין ל ע"א).

ויש להקשות, דבכל החומשים מצויין כי מספר הפסוקים 5,845 ולא 5,888. ועוד, מדוע, השוו חז"ל לתהלים ודברי הימים, ולא למשל לישעיהו ומשלי וכדו'. ועוד, מה שהקשו תוס', דע"כ מנין פסוקי התורה הרבה יותר מתהלים, ועיי מש"כ המהרש"א ליישב בדוחק רב. וכבר כתבנו לעיל דמנין התהלים הוא 2,528, וכן מנין דברי הימים הוא 1,656 וכתוב בסוף תהילים 2,527.

וראיתי עין יעקב קטן ע"פ "קנמן בשם" מר' יהודה אידל הלוי עפשטיין (תלמיד ר' חיים מוולוז'ין), שראה בספר ישן נושן "כתר תורה" ביאור נפלא.

בגמ' לפני זה נאמר "לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה", ולחז"ל היתה מסורת שמספר פסוקי התורה 5,888, אך בתורה ישנם 5,845 בלבד, פסוק נקרא לפעמים לא כל הפסוק רק חלק ממנו (דהיינו שלושה מילים) באו חז"ל ואמרו, שנוסף לפסוקי התורה נמצאים שמונה פסוקי תורה בתהלים, ושלושים וחמישה פסוקים בדברי הימים, וסימנך "והמה בכתובים". ומדוע אמרו חסר ממנו דברי הימים שמונה – לתועלת הזכרון והשינון אמרו כן, משום שהמספר 8 נאמר כאן פעמים רבות, בתורה 5,888, ויתר עליו בתהלים 8, לכך אמרו חסר ממנו

ד"ה 8, כלומר מה שחסר בתורה מלבד השמונה שבתהלים, כולם נמצאים בד"ה.

ומעתה מדויקת לשון הגמ' "הו פסוקי תורה" ולא נאמר בתורה 5,888 פסוקים, זאת משום שלא כל הפסוקים נמצאים בתורה, אלא שכולם הם "פסוקי התורה".

הנה לפניכם ציטוט של דברי ר' יהודה אידל הלוי עפ"ש "קנמן בשם"

ת"ר חמשת אלפים וכו', עיי' תוס' והגהת הגרי"ב ז"ל לדברי המהרש"א על התוי וכל הברייתא ופירוש המפרשים ז"ל והכל בלתי מובן, אבל אעתיק לך מה שמצאתי בס' קטן שנקרא, כתר תורה, ולדעתי כיוון בו אל המחבר האמת, ועל הבקיאים בספרי תנ"ך לחפש אחרי' וזה לשונו ממש, למען יזכר לטוב שם משמואל הוא ניהו מר אבא מורי הרב החרץ הנגיד מוהר"ר שמואל יכבדש זצ"ל, עלי לקיים מילי דאבות שהיה מרגלא בפיו שכל מי שאינו מוליד ומחדש משכלו ובינתו ודעתו איזה חידוש בתורה הוא נקרא עקר וע"ז הבטיח להם הקב"ה בברכותיו ולא יהיה בך עקר ועקרה הוא נקרא מי שאינו יכול לקבל שכל שיוכל להוליד ולחדש מזה דבר ובבהמתך הוא בר דעת קטן ע"ד דרש רז"ל אפילו בבהמין שלך יכול הוא לחדש איזה דבר מה בתורה יהיה מי שיהיה וכל מי שמחדש איזה דבר מחוייב ללמד ולהודיע לאחרים כמבואר בס' חסידים ס"י תק"ל כו', וזהו כי על כל נעלם יבא במשפט, ע"ש לשונו, וכותב אני איזה חידושים מעטים שחדשתי בעז"ה (קדושין ל') ת"ר חמשת אלפים שמונה מאות ושמונים ושמונה פסוקים הו פסוקי תורה יתר עלי' תהילים שמונה, חסר ממנו דברי הימים שמונה ע"כ. הקשו תוס' תימא דע"כ בחומש יש יותר ומהרש"א תירץ קושייתם וכבר הקשו עלי' כל המפרשים עיי' ס' פ"י מ"ש עליו, ובר מן דין מאי שייכי דתהלים ודברי הימים לחומש שבתורה, ועוד במה יתורץ על דברי הימים שחסר כמה אלפים פסוקים והוא פלא, ולענ"ד שבעל הגמרא לא נחית לא למנינא פסוקי דתהלים וד"ה רק שקבלה היתה בידם שיש חמשה אלפים תת"פ פסוקי תורה כמבואר בברייתא אך כפי שנמסר במסורה כעת אינו נמצא רק חמשה אלפים תת"מה נמצא שנחסר שלשה וארבעים פסוקים, וכבר הקשה זאת המדקדק רבי אליהו בחור בספר כח ה' וגם בש"ס דפוס קאפוסט נדפס על הגליון תמיה זאת ע"ש ועל תמ"י זאת מתרץ בעל הגמ' על הברייתא שהיות שהמ"ג פסוקי תורה נמצאים בתהלים ובדברי הימים כלשון של תורה עם כל הר"ת וס"ת וצירופים היוצאים מהם ויש מהם פסוק משלושה תיבוי' ע"פ האתנחת' כמו שמצינו כמה פסוקים מג' תיבוי', וה"פ יתר על הפסוקים הנמצאים כעת בתורה נמצא עוד שמונה פסוקים בתהלים כפי שנרשמים למטה ולא יותר, גם בד"ה נמצאים לשון פסוקי תורה חמשה ושלשים וה"פ שחסר ד"ה שמונה מחמת שהם נמצאים

בתהלים ויהיו ס"ה חמשה אלפים ותתפ"ח פסוקים סימן בדרך צחות
והמה בכתובים היינו תהלים וד"ה. וה' יראנו נפלאות בתורתו א"ס.

תהילים				תורה			
י"ד	ק"י"ח	תהילים	עזי וזמרת יה וכו'	ב'	ט"ו	שמות	עזי וזמרת יה וכו'
י"א	פ"א	תהילים	אנכי ה' אלהיך	ב' ו'	ה' ה'	שמות דברים	אנכי ה' אלהיך
		תהילים	אל רחום וחנון ארך אפים ורב	ו'	ל"ד	שמות	אל רחום וחנון ארך אפים ורב
י"א	קל"ה	תהילים	לסיחון מלך	ל"ד	כ"א	במדבר	לסיחון מלך
י"ט	קל"ו	תהילים	לסיחון מלך	ל"ד	כ"א	במדבר	לסיחון מלך
כ"א	ע"ז	תהילים	ביד משה ואהרן	א'	ל"ג	במדבר	ביד משה ואהרן
י"ב	קל"ו	תהילים	ביד חזקה ובזרוע	ח'	כ"ו	דברים	ביד חזקה ובזרוע
י"ד	קל"ה	תהילים	כי ידין ה' עמו	ל"ו	ל"ב	דברים	כי ידין ה' עמו
דברי הימים				תורה			
ה'	א'	דה"א	בני יפת גומר	ב'	י'	בראשית	בני יפת גומר
ו'	א'	דה"א	ובני גמר אשכנז	ג'	י'	בראשית	ובני גמר אשכנז
ז'	א'	דה"א	ובני יון אלישה	ד'	י'	בראשית	ובני יון אלישה
י'	א'	דה"א	וכוש ילד את	ה'	י'	בראשית	וכוש ילד את
י"א	א'	דה"א	ומצרים ילד את	י"ג	י'	בראשית	ומצרים ילד את
י"ב	א'	דה"א	ואת פרוסים ואת	י"ד	י'	בראשית	ואת פרוסים ואת
י"ג	א'	דה"א	וכנען ילד את	ט"ו	י'	בראשית	וכנען ילד את
י"ד	א'	דה"א	ואת היבוסים ואת	ט"ז	י'	בראשית	ואת היבוסים ואת
ט"ו	א'	דה"א	ואת החווי ואת	י"ז	י'	בראשית	ואת החווי ואת
ט"ז	א'	דה"א	ואת הפרודים ואת	י"ח	י'	בראשית	ואת הפרודים ואת
י"ז	א'	דה"א	בני שם עילם	כ"ב	י'	בראשית	בני שם עילם
י"ח	א'	דה"א	וארפכשד ילד את	כ"ד	י'	בראשית	וארפכשד ילד את
י"ט	א'	דה"א	ולעבר יולד שני	כ"ה	י'	בראשית	ולעבר יולד שני
כ'	א'	דה"א	ויקטן ילד את	כ"ו	י'	בראשית	ויקטן ילד את
כ"א	א'	דה"א	ואת הדורם ואת	ע"ז	י'	בראשית	ואת הדורם ואת
כ"ב	א'	דה"א	ואת עובל ואת	כ"ח	י'	בראשית	ואת עובל ואת
כ"ג	א'	דה"א	ואת אופיר ואת	כ"ט	י'	בראשית	ואת אופיר ואת
ל"ג	א'	דה"א	ובני מדין עיפה	ד'	כ"ה	בראשית	ובני מדין עיפה
כ"ט	א'	דה"א	בכור ישמעל נבית	י"ג	כ"ה	בראשית	בכור ישמעל נבית
מ"ג	א'	דה"א	ואלה המלכים	ל"א	ל"ו	בראשית	ואלה המלכים
מ"ד	א'	דה"א	וימת בלע וימלך	ל"ג	ל"ו	בראשית	וימת בלע וימלך
מ"ה	א'	דה"א	וימת יובב וימלך	ל"ד	ל"ו	בראשית	וימת יובב וימלך
מ"ו	א'	דה"א	וימת הדד וימלך	ל"ה	ל"ו	בראשית	וימת הדד וימלך
מ"ז	א'	דה"א	וימת חשם וימלך	ל"ו	ל"ו	בראשית	וימת חשם וימלך
מ"ח	א'	דה"א	וימת שמלה וימלך	ל"ז	ל"ו	בראשית	וימת שמלה וימלך
מ"ט	א'	דה"א	וימת שאול וימלך	ל"ח	ל"ו	בראשית	וימת שאול וימלך
נ'	א'	דה"א	וימת בעל חנו בן	ל"ט	ל"ו	בראשית	וימת בעל חנו בן
נ"א	א'	דה"א	אלוף תמנע אלוף	מ'	ל"ו	בראשית	אלוף תמנע אלוף
נ"ב	א'	דה"א	אלוף אחליבמה	מ"א	ל"ו	בראשית	אלוף אחליבמה
נ"ג	א'	דה"א	אלוף קנו אלוף	מ"ב	ל"ו	בראשית	אלוף קנו אלוף
נ"ד	א'	דה"א	אלוף מגדיאל	מ"ג	ל"ו	בראשית	אלוף מגדיאל
ג'	ב'	דה"א	ויהי ער בכור	ז'	ל"ח	בראשית	ויהי ער בכור
ל"א	ז'	דה"א	ובני בריעה חבר	י"ז	מ"ו	בראשית	ובני בריעה חבר
ג'	ו'	דה"א	ובני קהת עמרם	י"ח	ו'	שמות	ובני קהת עמרם
ד'	כ"ה	דה"ב	לא יומתו אבות	ט"ז	כ"ד	דברים	לא יומתו אבות

וידקדק "לשון הוו" פסוקי תורה ולא לשון כתוב בתורה, עכ"ל המחבר
הני"ל.